

Cultura popular / Sant Jordi, festa i tradició

LYDIA OROBITG

El drac
Antonot
de Sabadell

Sant Jordi era un soldat romà nascut el segle III a la Capadòcia i que morí a finals del segle IV, probablement a la ciutat de Lydda. Poques coses se'n saben, de la seva vida real, però la llegenda de sant Jordi ha perdurat en el temps. Segons la llegenda, aquest personatge va deslliurar una princesa de les urpes d'un temible drac.

El culte i devoció de sant Jordi comença l'any 303 i pren força entre les comunitats primitives de l'Orient de l'Imperi Romà. Més tard, les croades en popularitzen la devoció i n'expandeixen culte per tot l'Occident cristià i l'implanten a tot Europa. A partir del segle XIV, sorgeixen nombroses llegendes guerreres en què apareix sant Jordi fent costat als guerrers cristians a la batalla. A Catalunya, sant Jordi intervé en batalles històriques, al costat del comte Borrell II i Jaume I, i és invocat pels Almogàvers enmig de les lluites, i amb el moviment politicocultural de la Renaixença es va convertir en el patró de Catalunya.

Sant Jordi també és el patró d'altres contrades: Anglaterra, Portugal, Grècia, Etiòpia, Rússia, Lituània... Fins i tot els antics regnes de la Corona catalanoaragonesa el van adoptar com a patró. El regne d'Aragó el va proclamar patró el

1096, el regne de València el 1343, Mallorca el 1407 i Catalunya el 1456.

De versions sobre la llegenda de sant Jordi, la princesa i el drac, n'hi ha moltes. Se'n poden distingir tres tipus: les antigues, les romàntiques i les modernes. La versió més antiga que es coneix és la que va escriure l'any 1246 Iacobus de Voragine, dominic i arquebisbe de Gènova, que la va divulgar en la seva *Llegenda àuria*.

El nom *Jordi* és una paraula grega que significa *el qui treballa la terra*. Però sant Jordi va ser màrtir i cavaller i això el va fer gaudir d'una gran veneració i popularitat durant els temps medievals i va ser escollit patró de la cavalleria i noblesa catalana.

La tradició catalana situa el sant als voltants de la vila de Montblanc. La llegenda explica que prop de Montblanc hi vivia un monstre ferotge que posseïa les facultats de caminar, volar i nedar, i tenia l'alè tan pudent que enverinava l'aire i produïa la mort de tots els qui el respiraven. Matava ramats i pobles i la gent de la contrada van pensar donar-li cada dia una persona perquè la bèstia estigués tranquil·la. Van decidir fer cada dia un sorteig entre tots els veïns i aquell que sortia elegit era entregat a la fera. Però un dia la sort va voler que l'elegida fos la filla del rei. Molts ciutadans es van oferir a substituir-la però el rei s'hi va negar. Així, la princesa va sortir de la ciutat tota sola i va apropar-se al lloc on vivia el monstre. Mentre tots els ciutadans, desconsolats, miraven des de la muralla com s'allunyava la princesa, veieren com s'apropava un cavaller sobre un cavall blanc i amb una armadura daurada i lluent. La princesa li va cridar que fugís perquè hi havia una fera que el mataria quan el veiés. Però el cavaller li digué que havia vingut per combatre el monstre. La fera es va presentar i el cavaller la va escometre amb una llança i la va malferir. El cavaller, que era sant Jordi, lligà la bèstia pel coll i la donà a la princesa perquè la portés a la ciutat. Tot el poble de Montblanc va atacar la fera fins a matar-la. El rei volia casar la princesa amb el cavaller però sant Jordi va explicar que havia tingut una revelació divina i que no es mereixia cap premi. Aleshores, desaparegué misteriosament, tal com havia aparegut. Durant la diada de Sant Jordi, és costum que l'home regali una rosa a la seva estimada.

La rosa té una simbologia que procedeix de molt antic. Segons la mitologia grega, el primer roser va néixer florit per embellir i perfumar

el moment precís en què la deessa de l'amor Afrodita va sorgir enmig del mar gronxada per una petxina. Els llatins vinculen l'origen de la rosa amb el somriure i l'amor, i els cristians creuen que prové del Paradís. La tradició catalana explica que, quan sant Jordi va matar el drac, la sang de la fera va convertir en vermelles les roses d'un roser proper al lloc de la matança.

La rosa és protagonista de la festa de Sant Jordi des del segle XIV. La Generalitat organitzava una gran festa en honor del sant el 23 d'abril. Al matí, a la capella de sant Jordi, al palau de la Generalitat, es feia un gran ofici. Després de missa, els nobles anaven al Born i es feien torneigs de cavallers. Als vencedors se'ls obsequiava amb rams de roses.

També a partir del segle XV es feia un mercat de roses. Aquest mercat era conegut amb el nom de Fira dels Enamorats perquè hi anaven promesos i acabats de casar, i els homes compraven flors a les seves estimades. Aquest costum de regalar roses es va popularitzar i ha perdurat fins als nostres dies.

També durant la diada de Sant Jordi se celebra el Dia Internacional del Llibre. Vicent Clavel Andrés, un editor i escriptor valencià establert a Barcelona i entusiasta de la figura de Cervantes, va proposar a la Cambra Oficial del Llibre de Barcelona celebrar una festa per commemorar el naixement de l'autor del Quixot, el 7 d'octubre.

Poc temps després, el govern de Miguel Primo de Rivera va acceptar la proposta i el 6 de febrer de 1926 el rei Alfons XIII va signar el Reial Decret que instituïa la Fiesta del Libro Español. En aquesta data, a part de la venda del llibre amb un descompte com a al·licient, en totes les escoles i centres d'ensenyament es dedicava una hora a la lectura de fragments d'obres literàries que exaltessin "la Patria y el libro español", a més d'uns premis de 1.000 pessetes que atorgaven les Cambres Oficials del Libro de Madrid i Barcelona als millors articles periodístics en espanyol. El 1930 es va traslladar la data de la festa el 23 d'abril, dia de l'enterrament de Cervantes, ja que es considera que el mes d'abril és més indicat per

als actes al carrer que l'octubre.

El 14 d'abril de 1931, la República és proclamada a Espanya i durant aquells anys a Barcelona la festa pren un caire més popular i comercial. Els editors decideixen publicar les novetats coincidint amb el Dia del Llibre i organitzen signatures de llibres. Fins el 1936, la diada de Sant Jordi a Barcelona té un aire festiu. Però a partir de la guerra, i sobretot a partir de 1939, no es publica en català i, per tant, hi ha una absència absoluta de llibres en aquesta llengua. Aquesta situació dura aproximadament fins el 1950. A partir d'aquell moment, i de mica en mica, el llibre en català torna a les parades al carrer del Dia del Llibre.

A nivell mundial, el 1995 la UNESCO institueix el 23 d'abril com el Dia del Llibre i dels Drets d'Autor.

La gastronomia d'aquesta diada és bàsicament dolça. En algunes poblacions és típic el pastís de Sant Jordi, amb forma de llibre; en d'altres, el pa de Sant Jordi, fet amb una massa de sobrassada vermella i una altra amb nous de color groc, per tal que en tallar-ho aparegui la senyera; i en altres pobles són típiques les rosquilles d'anís de Sant Jordi o les llengües de drac.

El bestiar català també té cabuda en aquesta festa. Moltes poblacions treuen els seus dracs en aquesta diada. En són exemples la trobada de dracs a Sant Boi de Llobregat, la cercavila del Drac Antonot a Sabadell o la sortida del Drac Ceballot a Montornès.

Tot i que la festivitat de Sant Jordi és la festa de l'amor i de la literatura, no podem oblidar el caire nacionalista d'aquesta diada. Sobretot, ha estat molt important en temps en què la nacionalitat catalana era negada. El símbol indiscutible de la diada ha estat la senyera, penjada a totes les institucions públiques i privades i als balcons de les cases.

Sens dubte, la diada de Sant Jordi és una gran festa, una festa tradicional, una festa nostra, una festa única. Són les tradicions les que ens mantenen units, les que ens donen personalitat com a nació i com a catalans.

Tira còmica / Jordi Clapés

